

Příloha 1

Přepis autentického rozhovoru s režisérem Jiřím Menzelem – Praha 27. 1. 2015

V knihách a rozhovorech hovoříte vždy o Otakarovi Vávrovi kladně. Je to hlavně kvůli jeho přístupu ke studentům?

Vávra byl profesionál jako filmař i jako pedagog. Viděl, jak se dělají filmy před válkou. Chtěl dělat film a šel na to důkladně. Učil se z literatury. Chytil všechno, co mohl, a taky se učil z filmů, které tenkrát byly dobré. Vávra filmy analyzoval, aby věděl, proč tenhle záběr je, jak je dlouhý a jak se sleduje figura. Tohle všechno nám vkládal do hlavy.

O. Vávra Vás vzdělával v literatuře, umění, hudbě. Myslíte, že to byla podstatná část výuky?

Já myslím, že jsme měli toho nejlepšího kantora, jakého jsme mohli mít.

Je ještě někdo z pedagogů, na koho takto vzpomínáte jako na O. Vávru?

Tam byli zajímaví kantoři – například Milan Kundera. Pak jsme měli kantory na různé obory, ale Vávra vedl náš ročník. Evald Schorm, Věra Chytilová, Honza Schmidt a já jsme byli v jednom ročníku a z nás všech udělal režiséry celovečerních filmů. To byl jeho cíl.

Často se mluví o Vávrovi záporně v souvislosti, že chtěl „okoukat“, co jste natočili vy – jeho žáci. Myslíte si, že je na tom trochu pravdy?

Když nikdo nic neokouká, tak je nesrozumitelný. Ta touha po originalitě vede k tomu, že lidi nechodí do kina. To je, jako když se snažíte mluvit jinou řečí nebo si ty slova sama vymýšlíte. Když se chcete s lidmi domluvit, musíte používat ta slova, která používají oni. Pouze básník dokáže dát slova dohromady tak, aby to bylo to, čemu se říká umění. V umění, ve filmu je jistý vývoj, ale ne tak, že si někdo postaví hlavu a začne to dělat úplně jinak, a Vávra v tomhle byl profesionál. A já si té jeho profesionality nesmírně vážím.

Bral vás Otakar Vávra na natáčení jako studenty?

Bral, přes týden byla škola, ale občas jsme mohli přijít k němu na natáčení. Když škola nebyla, tak jsme jezdili do ateliérů.

Domníváte se, stejně jako O. Vávra, že hercům DAMU nestačí?

Jak se ukazuje, tak DAMU herci nepotřebují. Je to trošku jinak. On to myslel jinak.

Já to pochopila tak, že jejich herecký přednes ve filmu je jiný než na divadle.

V tom to také není. Máte dokonalé divadelní herce a ve filmu jsou nepoužitelní. Ve filmu je důležité, aby člověk byl osobnost, a škola osobnost z člověka neudělá. Udělá z něj profesionálního herce. Ve filmu je profesionální herec samotný nepoužitelný. Když vezmete herce, nechci nikoho urazit, kteří zahrají cokoliv, ale hned na ně zapomenete. Máte herce, jako byl pan Hrušínský, který byl na jevišti Národního divadla obklopen spoustou národních umělců, ale vy jste se koukala jen na něj, protože byl zajímavý - ta osobnost. A není to jen pan Hrušínský, je jejich mnoho zajímavých. Je celá řada lidí, kteří mají v sobě něco, co je zajímavějšího než ta role, kterou hrají, a to je velké obohacení pro film. Proto také lidi chodí do kina na herce a ne na režiséra. Protože z té figury něco cítí.

Myslíte, že je správné chodit do kina jenom na herce?

Já myslím, že ano. To máte jako v životě. Když se podíváte po třídě, jsou lidé, kteří vám neřeknou nic, tím jak vypadají. Jsou ale lidé, kteří mají něco v sobě zajímavého, jsou v něčem bohatí. S tím se člověk sice trošku narodí, ale musí se k tomu vychovávat. Aby člověk byl zajímavý jako člověk - vnitřně bohatý. To se nedá naučit, ale je možné se o to alespoň snažit.

Jak na vás působí Husitská trilogie?

Já si ty filmy už moc nepamatuji, ale když se ty filmy promítaly kdekoliv jinde, tak všichni žasli, co všechno je ta malá republika schopná udělat, jaké složité filmy. Vávra si to uměl vydupat a dodnes jsou zajímavě udělány. Vávra má bohužel špatnou pověst, přesto nedělal nic jiného než všichni režiséři kolem něj. Ať řeknu kterékoliv jméno z té doby, každý má nějaký komunistický film, jen Vávrovi se to vyčítá. Proč? Ze závisti.

Myslíte, že je to tedy pouze ze závisti?

Ano, z hlouposti a ze závisti. Vávra nebyl falešný člověk. Byl to vzácný člověk, to vám říkám jako jeho žák a my si většinou kantorů nevážíme. Ale u Vávry by to bylo nespravedlivé.

Vy všichni jeho žáci na Vávru vzpomínáte kladně, ale jeho kolegové ne. Například Jiří Krejčík. To byla také závist?

To bylo trochu jinak. Byli konkurenti. Krejčík má za sebou také filmy ne moc dobré. Akorát závidí možná Vávrovi jeho úspěch a tu jeho tvrdošijnost, s jakou vždy Vávra prosadil, co chtěl. To se málokomu tak povede.

Jaké bylo pro vás setkání s Martinem Fričem, kterého jste vidal v ateliéru?

Potkávali jsme se a on říkal, co ten člověk tak pořád běhá. Tam byla střížna na chodbě a u schodů byla kuřárna a já jsem po té chodbě ze střížny běžel, nechodil jsem pomalu. A trochu jsem ho štvál, také že jsem byl Vávruv žák.

Takže tam opět byla závist?

Ano. Oni se neměli rádi. Zajímavé je, že my jsme se jako kolegové měli rádi. Mám rád Honzu Němce, protože jsme spolu vyrostli. Vávra a Frič byli každý odjinud. Ale já si Friče strašně vážím, ale jednou se na mě strašlivě rozzlobil a než jsem se mu stačil omluvit, tak zemřel. Měl pravdu, já to nebudu rozebírat, ale mrzí mě, že jsem se mu nestihl omluvit. Já jsem možná brečel, když měl tryznu. Frič sice nebyl vzdělaný jako Vávra, ale byl osobnost. Zajímavé je, že v jeho filmech herci byli vždy mnohem lepší než v jiných.

Setkal jste se někdy s režisérem Karlem Steklým?

Občas jsme se potkávali, ale je to naprosto bezcharakterní člověk. To byl rekvizitář v Osvobozeném divadle. Znal se s Voskovcem a Werichem a pak začal psát scénáře. To byl lepší „job“. Po válce se z něj najednou zčista jasna stal režisér. Natočil nádherný film *Siréna*, za který dostal cenu, a od té doby nic. Natočil strašný průsery. Vzhledem k tomu, že byl angažovaný. Nejhorší to bylo po roce 1968. To je člověk, kterého si nemohu vážít.

Jaký byl vztah režisérů O. Vávry a K. Steklého?

Myslím, že se mýjeli. Nemyslete si, že se fackovali, pozdravili se, ale rádi se určitě neměli. Většina režisérů Vávrovi záviděla. Vávra přišel k filmu a okamžitě byl jednička. Natočil filmy, které dodnes patří ke klenotům. To mu mnozí lidé nemohou odpustit. To je česká závist. Jinde ve světě není tak velká jako u nás.

Myslíte, že je škoda, že O. Vávra po roce 1989 nic nenatočil?

Je. On měl několik námětů a opět vyvěřela ta závist. Zapomnělo se na ty dobré filmy a vzpomnělo se na ty komunistické, které dělal každý i Frič.

Není to z toho důvodu, že O. Vávra natáčel i v 70. letech, což už M. Frič nemohl? Například Vávrova válečná trilogie.

V první části trilogie byl scénář celkem schůdný. Já jsem ty jiné části neviděl. Akorát se do toho přilepily sekvence s Gottwaldem, to byla povinnost. Ale Vávra byl zase tak chytrý, že dal hrát roli Gottwalda jednomu z nejloupejších herců, který tady byl. Je to z toho filmu cítit. Na druhou stranu zase rehabilitoval E. Beneše.

Ale bohužel v těch ostatních dílech to vidět není.

Tak Vávra zase měl tu slabost, že chtěl vydělávat. Ale zase na druhou stranu byl tak velkorysý, že co vydělal, tak utratil. On umřel chudý.

A za co to utratil?

To já nevím.

Já myslím, že možná oblečením - na tom si zakládal.

Asi ano. To je historie chlapce z malého města.

Nelákalo vás hrát ve filmu Otakara Vávry? Jako herec jste natáčel s mnoha režiséry.

Ne. On mě Vávra dobře znal, on by si mě do filmu nevzal.

A proč?

Vávra chtěl jenom dobré herce. Já mám k hercům velkou úctu, než abych se s nimi srovnával.

Ale filmů jste natočil mnoho jako herec.

Ale není nic, za co bych pyšnil - možná u „Chytilky“ *Hra o jablko*. Ale to bylo proto, že mě Věra znala, věděla co se mnou. Jeden film je ještě hezký. Za to já nemůžu, ale za to může Jiří Krejčík. Je to televizní film a je podle J. Nerudy – *Povídka malostranská*. Na tenhle film jsem pyšný. Nevím proč. Ale určitě je to zásluha Krejčíka. To jsou paradoxy. Lidi chodí do kina kvůli hercům, ale zásluhu na tom mají režiséři, ty musejí vědět, jak hercům pomoci.

Ale je to opravdu hezký film.

Mně se také líbil.

Nikdy jste nenatáčel filmy s historickou tematikou, na rozdíl od O. Vávry. Nelákalo Vás to?

Já jsem natáčel, co mi nabídli. Sám jsem si nevybíral.

Nevybíral jste si ani filmy podle předlohy B. Hrabala?

K filmům podle Hrabala jsem přišel tak, že Jaromír Jireš nebo Honza Němec anebo Věra Chytilová, zkrátka někdo z nich mi řekl, že připravují povídkový film. Já byl v té době na vojně. B. Hrabala jsem miloval, takže jsem film chtěl dělat s nimi a oni mi řekli, že bych s nimi mohl natáčet. Nikdo se neptal, jestli to umím. Natočil jsem povídku, která se povedla. Na základě toho mi nabídli další film podle Hrabala.

Já jsem si právě myslela, že jste si Hrabala vybral sám.

Já jsem dokonce *Rozmarné léto* nechtěl dělat. Já jsem to nejdříve odmítl, ale nakonec jsem to vzal. Protože Jaromír Šofr, můj kameraman, měl rodinu a malý plat a musel dělat nějaký film. Tak jsem řekl, že *Rozmarné léto* dělat budu, proto jsem tam volal zpátky a povedlo se to.

Nakonec tedy nelitujete, že jste Rozmarné léto natáčel.

Ne, nelituju. Jen chci říct, že s výjimkou *Postřižín*, všechno ostatní byla nabídka studia nebo nabídka někoho jiného. Proto jsem taky udělal teď tak málo filmů. Mně teď nic pořádného nedávají a já si říkám škoda peněz. Film je drahý a za ty peníze se dá udělat něco užitečného a lidi na to nebudou chodit nebo budou chodit málo. To je teď to neštěstí. Filmů je příliš hodně a většinou to nestojí za nic, lidi se otupují. Za dob

Vávrových jsme si mysleli, že má mít film nějaký smysl a má to mít určitý vliv. Nebyla také televize nebo byla málo. Svět je teď strašně bohatý. Film je takový mastodont, který přežívá a pomalu chřadne, protože lidi nechodí do kina.

Nemyslíte, že je to tím, že je kino dnes tak drahé?

A proč je drahé? Chodí málo lidí.

A kdyby se kino zlevnilo. Myslíte, že by nechodilo více lidí?

Já bych na některý film nešel, i kdyby mi platili.

Třeba?

Skoro všechny. Já do kina nechodím, občas se koukám v televizi, ale většinou to nedokoukám.

Domníváte se, že český film v současné době není na dobré úrovni?

To si nemyslím. Je tady Svěrák, Hřebejk a je tady dost filmů, které jsou dobré. Kolem toho ale je strašně filmů, které nemusí být.